

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Marie Turkové a JUDr. Petra Průchy v právní věci žalobkyně: **B. A. K.,** zastoupená Mgr. Dagmar Dřímalovou, advokátkou, se sídlem v Praze 6, Muchova 9/223, proti žalovanému **Ministerstvu vnitra**, se sídlem v Praze 7, Nad Štolou 3, pošt. schránka 21/OAM, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 30. 1. 2004, č. j. 4 Az 1/2003 - 53, a o návrhu na přiznání odkladného účinku kasační stížnosti,

takto:

I. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 30. 1. 2004, č. j. 4 Az 1/2003 - 53, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

II. Odměna zástupkyni stěžovatelky, Mgr. Dagmar Dřímalové, advokátce, se sídlem v Praze 6, Muchova 9/223, **se stanoví** ve výši 2150 Kč a bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 30ti dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

Rozhodnutím ze dne 12. 9. 2003, č. j. OAM-1110/LE-02-06-2003, rozhodl žalovaný tak, že žádost o udělení azylu se zamítá jako zjevně nedůvodná podle § 16 odst. 1 písm. c) zákona č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o azylu“). Žalovaný ve svém rozhodnutí vycházel z toho, že žalobkyně žádá o udělení azylu, protože chce žít v míru a bezpečí, ve vlasti se obává o svůj život. Během správního řízení bylo prokázáno, že žádost podala pouze proto, aby unikla stavu všeobecné nouze v Iráku, čímž byly splněny podmínky pro odmítnutí žádosti jako zjevně nedůvodné ve smyslu citovaného zákonného ustanovení.

Žalobkyně napadla citované rozhodnutí včas podanou žalobou, v níž namítala, že žalovaný v řízení porušil ustanovení § 3 odst. 4, § 32 odst. 1, § 34 odst. 1, § 46 zákona č.71/l967 Sb., o správním řízení (správní řád). K odůvodnění žaloby uvedla, že po skončení války a pádu režimu se v širokém měřítku začaly v Iráku projevovat staré rozpory mezi náboženskými menšinami, zejména mezi sunnou a šíou. Její otec vlastnil majetek a po pádu režimu a dobytí Bagdádu mu šía začala vyhrožovat a vyžadovat po něm jeho majetek, aby mohla financovat své aktivity. Příslušníci šíy se domnívali, že každý sunnita má majetek, na který „si přišel" za bývalého režimu, a také, že příslušníci šíy mají právo na tento majetek, neboť jim dříve bylo upřeno právo ho získat. Z těchto důvodů začali adresovat její rodině výhružky a neustále požadovat peníze. Otec odmítal a výhružky sílily. Tak to šlo až do 5. 5. 2003, kdy tito lidé napadli jejich dům. Ona a sestra ten den doma nebyly. Když se vrátily domů, viděly, že dům je v plamenech. Běžely za sousedy a ptaly se, co se děje. Ti jim odpověděli, že z jejich domu byl slyšet strašný křik a výstřely, a před domem stála skupina osob, které hlídaly vstup do domu a nikomu nedovolily vejít dovnitř. Pak dům podpálily. Sousedé jim řekli, že otec a matka zůstali v hořícím domě. Tito gangsteři prý také vykřikovali, že si počkají na dcery a znásilní je a poté zabijí. Toto zdůvodňovali tím, že neposlechli a nevydali jim peníze, které potřebují na to, aby zatočili s příslušníky sunny. Začali žalobkyni a její sestru hledat, proto spolu se sestrou utekla a ukryla se v domě jednoho známého. Tam se ukrývaly asi měsíc. Během té doby její sestra likvidovala vše, co zůstalo z jejich majetku po rodičích, aby si tak mohly financovat cestu ven z Iráku. Jednalo se zejména o falešné pasy a dokumenty, které stojí hodně peněz. Původní osobní doklady shořely v domě. Za nové cestovní doklady a za pobyt kdekoli na jiném místě zaplatily 25 000 US dolarů. Zbylo jím pouhých 260 US dolarů a s těmi přijely do České republiky. Z Iráku odcestovaly 3. 6. 2003 do Sýrie, kde se zdržely deset dnů. Sestra žalobkyně strávila většinou čas po nemocnicích, a to proto, že měla bolesti v levé noze, kterou má od malička postiženou dětskou obrnou. Potom pokračovaly v cestě do Egypta, kde si pronajaly byt. Z Káhiry odletěly 6. 9. 2003, a po příletu na letiště jim muž, který je doprovázel, oznámil, že přistály v Praze, v České republice. Řekl jim, že jde zařizovat formality, aby se dostaly lehce z letiště. Posadil je do kavárny, kde na něj měly čekat. Po čtyřech hodinách čekání jim bylo jasné, že už nepřijde. Proto asi po třinácti hodinách se šly se sestrou nahlásit na pohraniční policii a požádaly o azyl v České republice. Důvodem žádosti o azyl je hledání bezpečí a klidu. Žalobkyně také chce splnit přání otce a dokončit studium a začít nový život. Chce také pečovat o svou starší sestru, postiženou od malička obrnou v levé noze, jejíž stav se v poslední době zhoršuje i vlivem strachu, že se nebude moci řádně léčit. Hlavním důvodem žádosti o azyl je strach z návratu do Iráku, kde se obává, aby gangsteři nesplnili své výhružky.

Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 30. 1. 2004, č. j. 4 Az 1/2003 - 53, žalobu proti výše uvedenému rozhodnutí žalovaného zamítl, když konstatoval, že z důkazů provedených v řízení, které předcházelo vydání napadeného rozhodnutí vyplývá, že se v případě žalobkyně jedná o žádost odůvodněnou situací všeobecné nouze, která nastala v Iráku po zhroucení režimu prezidenta Saddáma Husajna. Takováto situace však není podle ustanovení zákona o azylu důvodem pro udělení azylu.

Proti citovanému rozsudku podala žalobkyně (dále jen „stěžovatelka") včas kasační stížnost, a to z důvodů uvedených v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a), b) a d) zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen s. ř. s.). Podle stěžovatelky správní orgán nesprávně kvalifikoval případ jako zjevně nedůvodnou žádost podle § 16 odst. 1 písm. e) [myšleno zřejmě c)] zákona o azylu. Žádost měla být posouzena v rámci standardního řízení

o udělení azylu. Prvostupňové rozhodnutí i rozhodnutí soudu nesprávně podsouvá jako důvod podání žádosti stav všeobecné nouze. Stěžovatelka však uváděla jako důvod své žádosti o udělení azylu, resp. důvod obav z návratu do Iráku, pronásledování z důvodu, které lze podřadit pod důvody uvedené v ustanovení § 12 odst. 1 písm. b) zákona o azylu. Podle názoru stěžovatelky soud ve svém rozsudku nezohlednil stěžovatelčina tvrzení dokládající, že ohrožení v zemi původu, Iráku, z náboženských důvodů jsou závažná. Jedná se zejména o výhružky šíitů kvůli majetku, který vlastnila stěžovatelčina rodina, podpálení domu a zavraždění jejích rodičů v květnu 2003, výhružky šíitů, že znásilní její sestru a ji. Stěžovatelka dále poukazuje na to, že správní orgán ani soud nevzal na zřetel materiální existenci překážek vycestování. Správní orgán ani soud se rovněž nevypořádal s obsahem zprávy Úřadu UNHCR Ženeva „Prohlášení o mezinárodní ochraně uprchlíků z Iráku“ ze dne 7. března 2003, ve znění pozdějších dodatků. Stěžovatelka proto navrhuje, aby Nejvyšší správní soud v Brně vydal rozhodnutí, jímž by rozsudek Městského soudu v Praze zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Ve vyjádření ke kasační stížnosti žalovaný popírá oprávněnost podané kasační stížnosti, neboť se domnívá, že jak jeho rozhodnutí ve věci azylu, tak i rozsudek soudu, byly vydány v souladu s právními předpisy. Žalovaný ve stěžovatelkou před správním orgánem uváděných skutečnostech nenacházel tvrzení spadající pod § 12 zákona o azylu, v právní kvalifikaci užité správním orgánem nenalézal pochybení a zdůraznil, že ani soud neměl správnímu orgánu za zlé, že v rámci odůvodnění rozhodnutí zmínil a vyjádřil se také o § 13 a § 14 zákona o azylu. O překážce vycestování správní orgán při zamítnutí azylové žádosti podle § 16 odst. 1 zákona o azylu nerozhodoval, což stěžovatelka nebere na zřetel; otázka jejího dalšího pobytu spadá do režimu zákona o pobytu cizinců na území České republiky a kompetence Policie České republiky. Žalovaný proto navrhuje zamítnutí kasační stížnosti pro nedůvodnost a nepřiznání odkladného účinku.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek v souladu s ustanovením § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody, které stěžovatelka uplatnila ve své kasační stížnosti, a dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

Podle ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení. Nesprávné právní posouzení spočívá buď v tom, že na správně zjištěný skutkový stav je aplikován nesprávný právní názor, popř. je sice aplikován správný právní názor, ale tento je nesprávně vyložen.

Podle ustanovení § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s. lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené vady řízení spočívající v tom, že skutková podstata, z níž správní orgán v napadeném rozhodnutí vycházel, nemá oporu ve spisech nebo je s nimi v rozporu, nebo že při jejím zjišťování byl porušen zákon v ustanoveních o řízení před správním orgánem takovým způsobem, že to mohlo ovlivnit zákonnost, a pro tuto důvodně vytýkanou vadu soud, který ve věci rozhodoval, napadené rozhodnutí správního orgánu měl zrušit; za takovou vadu řízení se považuje i nepřezkoumatelnost rozhodnutí správního orgánu pro nesrozumitelnost.

Podle ustanovení § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené nepřezkoumatelnosti spočívající v nesrozumitelnosti nebo nedostatku důvodů rozhodnuti, popř. v jiné vadě řízení před soudem, mohla-li mít taková vada za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé.

Ze správního spisu Nejvyšší správní soud zjistil, že stěžovatelka dne 11. 9. 2003 podala žádost o udělení azylu s odůvodněním, že chce žít v bezpečí a míru; má strach o svůj život v Iráku, kde je momentálně chaos; v květnu 2003 ztratila rodiče. Do protokolu o pohovoru k žádosti o udělení azylu na území ČR pak stěžovatelka specifikovala uvedené skutečnosti, když uvedla, že v Iráku je nedostatek bezpečí, panuje tam chaos, a ona chce žít bez obav o svůj život. Vypověděla, že do května roku 2003 na území Iráku vedla „normální život“, navštěvovala školu. Poté se její život z důvodu smrti rodičů změnil. Ze strany sousedů byla informována, že rodiče byli zavražděni osobami šíitského vyznání z finančních důvodů. Stěžovatelka dále poukázala na to, že událost nikdo nevyšetřoval, v Iráku totiž panuje naprostý chaos, neexistují tam státní orgány. Po události nějakou dobu společně se svou sestrou pobývala u jejich známého v Bagdádu, kde se zdržovaly až do odchodu z vlasti. Stěžovatelka rovněž sdělila, že bezprostřední pohnutku k odchodu z Iráku byla smrt rodičů. Nemají příbuzné ani sourozence, se svou sestrou nemají kam jít. Ve vlasti neměla nikdy potíže se státními orgány, ani nepociťovala potíže kvůli své rase, národnosti nebo náboženství. Rovněž vypověděla, že před válkou byl život v Iráku „jednoduchý a hezký“, Saddáma Husajna sice obyvatelé „neměli rádi“, ale žili v bezpečí, nevládl tam chaos. Po invazi spojenců se život v zemi změnil, vzniklo násilí a náboženské problémy. Stěžovatelka by chtěla získat azyl, aby mohla dál studovat a žít v bezpečí. Podle tvrzení stěžovatelky by jí v případě návratu do vlasti nehrozilo žádné nebezpečí ze strany státních orgánů. Dle svého vyjádření se nechce vrátit do vlasti, protože „ty problémy tam jsou a budou“. V závěru pohovoru žadatelka svým podpisem potvrdila, že byla seznámena s obsahem protokolu o pohovoru, nežádá doplnění ani změny.

Podle ustanovení § 16 odst. 1 písm. c) zákona o azylu žádost o udělení azylu se zamítne jako zjevně nedůvodná, jestliže žadatel žádá o udělení azylu pouze proto, aby unikl situaci všeobecné nouze.

Podle ustanovení § 12 zákona o azylu se cizinci azyl udělí, bude-li v řízení o udělení azylu zjištěno, že cizinec je pronásledován za uplatňování politických práv a svobod, nebo má odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů ve státě, jehož občanství má, nebo, v případě, že je osobou bez státního občanství, ve státě jeho posledního trvalého bydliště.

Z posledně citovaného ustanovení vyplývá, že účelem přiznání azylu je poskytnout ochranu tomu, kdo je pronásledován za uplatňování politických práv a svobod nebo cítí důvodnou obavu z pronásledování z důvodů v zákoně vymezených. Aby mu mohla být poskytnuta ochrana formou azylu, musí být prokázáno, že je nositelem určitého přesvědčení politického nebo náboženského, pro které je v zemi, jehož občanství má (v zemi jeho posledního trvalého bydliště), reálně pronásledován, nebo že je pronásledován z důvodu příslušnosti k jasně vymezené sociální skupině. Tyto skutečnosti je přitom třeba v řízení před správním orgánem prokázat buď zcela nevyvratitelně zjištěním přesných okolností, které vedly stěžovatele k odchodu ze země původu a podání žádosti o azyl v ČR, anebo alespoň s takovou mírou pravděpodobnosti, která nevyvolává zásadní pochybnosti o správnosti úsudku správního orgánu. I v případě, kdy je zjišťování skutkového stavu obtížné, nelze prolomit zásadu materiální pravdy, ukládající správnímu orgánu povinnost zjistit přesně a úplně skutečný stav věci. Je věcí soudu pak následně přezkoumat, zda správní orgán, dbaje normativních mezí stanovených především správním řádem, ve věci kvalifikovaně rozhodl.

Ze správního spisu vyplynulo, že stěžovatelka opustila Irák z důvodu nedostatku bezpečí v Iráku a pro všeobecný chaos, který v této zemi zavládl po skončení války, přičemž bezprostřední pohnutkou k odchodu z této země byla smrt rodičů. Do protokolu o pohovoru k žádosti o udělení azylu na území ČR stěžovatelka rovněž uvedla, že rodiče (sunnité), dle informací ze strany sousedů, byli zavražděni osobami šíitského vyznání z finančních důvodů. Toto sdělení je nepochybně klíčové při zkoumání toho, zda v případě stěžovatelky nebyl dán některý z důvodů pro udělení azylu ve smyslu ustanovení § 12 zákona o azylu. Z obsahu protokolu, při němž tato informace byla sdělena, jakož ani ze samotného rozhodnutí žalovaného, není zřejmé, co měla či mohla znamenat skutečnost, že rodiče stěžovatelky byli zavražděni osobami zrovna šíitského vyznání. Zdejšímu soudu rovněž není zřejmé, zda ony „finanční důvody“, pro které měli být rodiče stěžovatelky zavražděni, znamenaly pouze tolik, že stěžovatelka pocházela z bohaté rodiny, která se stala cílem útoku pro majetek samotný, anebo zda lze ve stěžovatelkou popisované situaci vystopovat jistý náboženský kontext. Je zřetelným pochybením žalovaného, že touto cestou nevedl své šetření skutkového stavu věci a uvedené skutečnosti vůbec nezjišťoval. Nejvyšší správní soud je toho názoru, že nelze odmítnout žadatele o azyl jenom proto, že vyhledává klid a bezpečí, což samo o sobě by bylo dostatečným důvodem pro aplikaci ustanovení § 16 odst. 1 písm. c) zákona o azylu, aniž je dostatečným způsobem zjištěno, zda v pozadí jeho obav není ukryta některá ze skutečností, pro niž by mu bylo možno azyl udělit. Nedostatek skutkových zjištění nazíraných z úhlu možného náboženského kontextu v případě zabití stěžovatelčiných rodičů, které vzbuzuje i možné ohrožení samotné stěžovatelky, přitom nelze odstranit ani případným poukazem na její vyjádření, že neměla ve své vlasti problémy kvůli svojí rase, národnosti, nebo svému náboženství, neboť stěžovatelka opustila Irák necelý měsíc poté, co k vraždě došlo. Před svým odchodem z vlasti se přitom skrývala.

Nejvyššímu správnímu soudu rovněž není zřejmé, na základě jakých podkladů posuzoval správní orgán bezpečnost země původu stěžovatelky; tato okolnost se nedá zjistit ani z rozhodnutí, jímž byla žádost stěžovatelky zamítnuta jako zjevně nedůvodná podle ustanovení § 16 odst. 1 písm. c) zákona o azylu, ani z obsahu správního spisu jako celku. V předloženém správním spise jsou sice založeny dvě zprávy týkající se situace v Iráku, soud je však shledal jako naprosto nevhodné a nedostačující, neboť na jejich základě si vůbec nelze učinit představu o tom, jakými prostředky byla v období, kdy stěžovatelka svoji vlast opouštěla, zajištěna ochrana lidských práv v Iráku. Předně se jedná o Zprávu MZV USA o dodržování lidských práv za rok 2001, tedy za období hluboce před 20. březnem 2003, kdy začaly americko-britské útoky na Irák, a kdy následně došlo ke svrhnutí režimu Saddáma Husajna, a dále jsou to informace z infobanky ČTK, které však podávají informace o válečném dění a následných nepokojích po skončení války, nikoli však přímá sdělení týkající se záruk ochrany lidských práv na území Iráku. Zprávy ČTK, z nichž vyplývá, že v době války a v období po ní následujícím došlo v Iráku k institucionálnímu zhroucení, přitom zjevně byly oním podkladem, ze kterého žalovaný při svém rozhodování vycházel, neboť části těchto zpráv jsou v rozhodnutí citovány. Daný nedostatek by bylo možno pominout v případě, že by stěžovatelka zcela nepochybně neunesla břemeno tvrzení o skutečnostech podřaditelných pod důvody pro udělení azylu ve smyslu § 12 zákona o azylu, a že by se nepopiratelně jednalo o bezpečnou zemi původu. Ani o jednom z těchto předpokladů však nemůže být Nejvyšší správní soud na základě stavu správního spisu bezezbytku přesvědčen.

Nad rámec námitek, jež stěžovatelka uplatnila ve své kasační stížnosti, Nejvyšší správní soud poukazuje i na způsob, jakým žalovaný ve svém rozhodnutí odůvodnil neudělení

azylu ve smyslu ustanovení § 14 zákona o azylu. Žalovaný v daném rozhodnutí uvedl, že správní orgán v případě žadatelky po posouzení její osobní situace, zdravotního stavu a poměrů v zemi, její státní příslušnosti na základě Zprávy Ministerstva zahraničních věcí USA o dodržování lidských práv v Iráku za rok 2001 a rok 2002 ze dne 31. 3. 2003, Příručky Ministerstva vnitra Velké Británie: Irák, informace o zemi, verze z dubna roku 2002, a aktuálních informací v databázi ČTK, humanitární azyl ve smyslu § 14 zákona o azylu neuděluje, neboť nedošel k závěru, že by případ žadatelky bylo možno považovat za hodný zvláštního zřetele. Ačkoli je nepochybné, že udělení azylu je na volné úvaze příslušného správního orgánu, musí být zřejmé, o co se jeho úvahy opíraly, z jakých podkladů při své úvaze vycházel a k jakým závěrům dospěl, aby bylo možno přezkoumat, zda daný správní orgán nevybočil z obecných mezí daných základními principy platného právního řádu či z hlediska procesních předpisů. V posuzovaném případě však Nejvyšší správní soud shledal závažná porušení elementárních zásad dotýkajících se mezí volnosti správního uvážení, když z uvedených zpráv, na základě nichž došlo k rozhodnutí o neudělení azylu ve smyslu ustanovení § 14 zákona o azylu, pouze jedna jediná (informace v databázi ČTK) postihovala válečnou a poválečnou situaci v Iráku, jež měla na odchod stěžovatelky ze své vlasti zásadní vliv. V této souvislosti je třeba připomenout, jak již bylo naznačeno shora, že ani dané informace se přímo nevyjadřovaly k tomu, jakým způsobem byla v době po zhroucení režimu Saddáma Husajna v Iráku zajištěna ochrana lidských práv.

Nejvyšší správní soud tak uzavírá, že v projednávané věci došlo ve smyslu ustanovení § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s. k vadě řízení spočívající v tom, že skutková podstata, z níž správní orgán v napadeném rozhodnutí vycházel, nemá oporu ve spisech, a že při jejím zjišťování byl porušen zákon v ustanoveních o řízení před správním orgánem takovým způsobem, že to mohlo ovlivnit zákonnost. Pro tuto důvodně vytýkanou vadu měl Městský soud v Praze napadené rozhodnutí správního orgánu zrušit a věc vrátit žalovanému k dalšímu řízení. Městský soud v Praze je v dalším řízení vázán právním názorem vysloveným Nejvyšším správním soudem v tomto zrušovacím rozhodnutí (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti bylo rozhodnuto v souladu s ustanovením § 110 odst. 2 s. ř. s., podle kterého zruší-li Nejvyšší správní soud rozhodnutí krajského soudu a vrátí-li mu věc k dalšímu řízení, rozhodne krajský soud (zde Městský soud v Praze) v novém rozhodnutí i o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odměna zástupkyni stěžovatelky, Mgr. Dagmar Dřímalové, která byla ustanovena stěžovatelce k její žádosti usnesením Městského soudu v Praze ze dne 16. 9. 2004, č. j. 4 Az 1/2003 - 76, byla stanovena za dva úkony právní pomoci po 1000 Kč (převzetí a příprava zastoupení a doplnění kasační stížnosti – § 9 odst. 1 písm. f/ vyhlášky č. 177/1996 Sb.), k čemuž byl přičten režijní paušál ve výši 2 x 75 Kč ve smyslu § 13 odst. 3 téže vyhlášky, celkem tedy 2150 Kč. Uvedená částka bude zástupkyni stěžovatelky vyplacena do 30ti dnů od právní moci tohoto rozsudku z účtu Nejvyššího správního soudu.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 19. srpna 2005

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu